

Mai més!

Butlletí d'informació i comunicació de l'Amical de Mauthausen

i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya

Sumari

- 1 · 70 anys de l'alliberament dels camps.
- 2 · Les fallides iniciatives parlamentàries.
- 3 · COL·LABORACIONS
 - En el 70è aniversari de l'alliberament.
 - El coratge d'Anna Pointner.

5· HOMENATGES.

- Inauguració Alcoi pont Paco Aura.
- Homenatges a Morella.
- 6· Homenatges al Vilosell.
- Homenatges a Sariñena.
- 7· Homenatge a lleidatans deportats.
- Homenatge a Victoriano Sánchez.
- 8· Homenatge a Montpeller.
- Primeres Stolpersteiner a Navàs.
- Memòria del Yom Hashoà.
- Homenatge a Santiago Montesinos.
- Homenatge del Memorial Democràtic.
- 9· Deportació republicana al Diari de Terrassa.

- Homenatge a Riells i Viabrea.
- Any Neus Català.
- EXPOSICIONS i CONFERÈNCIES
- 10· Francesc Boix, fotògraf.

- Exposicions.
- Xarxa "Mai Més" al C.C. Blanquerna.
- 11· Trobada joves xarxa "Mai Més".
- INFORMACIONS.

- Barcelonins deportats.
- Andreuencs deportats.
- Representant al C. I. Sachsenhausen.
- 12· Aprovació llei nacionalitat espanyola als sefardites.

- Premi Max de teatre.

- RECORDEM A...

- AGRAÏMENTS.

- PROPERA ASSEMBLEA SOCIS.

- CAMPANYA NOVES AFILIACIONS.

© Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis.

Sils, 1 baixos – 08002 Barcelona

Tel. 93 302 75 94

e-mail: info@amical-mauthausen.org

REDACCIÓ: Rosa Toran i Josep San Martín

MAQUETACIÓ: Josep San Martín

Dipòsit legal: B-14.608-2001

S'autoritza la reproducció de fragments citant-ne la procedència.

70 ANYS DE L'ALLIBERAMENT DELS CAMPS

El 6 de maig de 1945, tots els camps nazis havien estat alliberats, per les tropes aliades o per l'Exèrcit Roig. La imatge èpica de l'alliberament quedava esmorteïda davant els complexos i variats camins del retorn; disseminats en comandos, alguns en camps que no coneixien, els exdeportats esperaven la repatriació, ràpida o lenta, en funció de la geografia dels camps o la seva procedència.

Significativament, els republicans no pogueren retornar a la seva terra, com ho feren la majoria de supervivents i hagueren d'instal·lar-se a França. Així, els nostres deportats hagueren de conrear el seu futur en geografies allunyades del seu país o sumir-se en el silenci i la reclusió interior, en el cas del retorn a Espanya. I mentre la majoria de països rebien els seus amb honors i els

proporcionaven cures morals i materials, els primers combatents del nazifeixisme a Europa no pogueren gaudir de la llibertat somniada, atès el manteniment del règim feixista a Espanya i gràcies a l'aquiescència dels aliats que perdonaren a Franco la seva aliança amb Hitler i Mussolini per raons geoestratègiques, en el context de la Guerra freda. La llarga Dictadura de Franco els seguí estigmatitzant com a enemics i negant-los el seu dret a la memòria.

Placa a Buchenwald

Mauthausen: homenatge a l'escala de la mort

Però, supervivents, familiars i amics, al costat d'altres grups, expressaren la seva resistència i la seva lluita contra la Dictadura, desafiant les prohibicions i associant-se per a la defensa dels seus drets morals i materials. I des d'un ja llunyà 1962 viatjaren a Mauthausen, emblema de la deportació republicana, per inaugurar el monument a la memòria de les víctimes i per sumar-se als homenatges internacio-

nals. Avui no defallim en la perseverança i, any rere any, viatgem als camps: a Ravensbrück, Auschwitz, Buchenwald, Mauthausen... En aquests darrers camps s'ha consolidat la nostra presència, al costat de joves estudiants d'arreu d'Espanya.

Seria massa llarg detallar els intensos i emotius pelegrinatges d'aquest any a Buchenwald i Mauthausen, durant els dies 10 al 13 d'abril i 8 al 11 de maig, respectivament, però cal destacar alguns fets singulars. A Buchenwald vàrem col·locar una placa en memòria dels deportats republicans; i a Mauthausen assistírem a la inauguració de l'escultura en honor d'Anna Pointner, davant la seva casa on va amagar els negatius robats pels republicans.

Ha estat reconfortant i allixonador poder participar amb milers i milers de persones de tots els països i totes les edats en els actes d'homenatge, i recórrer amb vocació pedagògica els indrets d'esclavatge i mort, amb joves de Santa Coloma de Gramenet, Sant Celoni, Manresa i La Almunia de Doña Godina, que compartiren la seva experiència amb familiars de deportats, tot sembrant una llavor de solidaritat internacionalista, expressada en els homenatges que les delegacions de diversos països reteren als republicans.

La representació oficial al camp de Buchenwald ha estat en mans de l'ambaixador d'Espanya a Alemanya i del Director General de Relacions Institucionals de la Generalitat de Catalunya, i al camp de Mauthausen, a més de l'ambaixador, de distints càrrecs de la Generalitat i d'un eurodiputat, formà part de la comitiva d'homenatge el ministre d'Afers Exteriors José Manuel García-Margallo. Agraïm a tots ells la seva presència, fruit de la nostra invitació, com és habitual cada any, com una eina d'expressió del reconeixement oficial de la deportació republicana, però no podem deixar de manifestar les nostres crítiques pel contrast que significa respecte a les sistemàtiques negatives governamentals a assumir les responsabilitats històriques de l'Estat espanyol.

LES FALLIDES INICIATIVES PARLAMÈNTARIES

El diputat Joan Tardà, bon amic i soci de la nostra associació, va posar-se en contacte amb nosaltres per tal de perfilar els termes de la seva iniciativa parlamentària. Així el dia 29 d'abril, va fer una interpel·lació urgent a les Corts, amb l'objectiu de presentar una moció sobre els actes de commemoració del setanta aniversari de l'alliberament dels camps on foren assassinats més de set mil republicans, així com de la fi de la Segona Guerra Mundial.

La moció culminà en una proposició de llei, el 12 de maig, que contemplava:

1. Instar al cap de l'estat, Felip VI, per tal que, en nom de l'Estat espanyol demani perdó a les víctimes presents i absents, a les seves famílies i al conjunt de la ciutadania, per la responsabilitat de l'estat en la deportació republicana.
2. El reconeixement a tots els ciutadans exiliats que contribuïren a la derrota del nacionalsocialisme.
3. El reconeixement jurídic dels ciutadans i ciutadanes víctimes de la deportació i la seva rehabilitació moral i, si s'escau, econòmica.

El resultat de les votacions en els punts 1 i 2 fou l'absten-

Els nostres representants a la tribuna d'invitats del Congrés

ció del PSOE, el vot en contra del PP i el vot positiu de la resta de grups parlamentaris. Quant al punt 3, votà en contra el PP i hi donà suport la resta.

Segons opinió del mateix Tardà, ha estat molt important obrir una altra vegada el debat, conèixer el posicionament dels grups parlamentaris i deixar el tema pendent, a l'espera del canvi en la relació de forces en el Congrés. En ambdues ocasions, Tardà lluí la xapa de la nostra associació a la solapa i ensenyà en diverses ocasions el mocador blau, símbol de la deportació republicana.

EN EL 70è ANIVERSARI DE L'ALLIBERAMENT DE MAUTHAUSEN I CAMPS ANNEXOS

Núria Florensa i Soler (Historiadora i sòcia de l'Amical)

Diuen que la falsa modèstia és orgull, per tant, vaig començar a escriure unes línies a l'amiga Rosa Toran de l'Amical de Mauthausen dient-li que havia tingut la sort i la passió d'haver pogut viatjar i voltar pels cinc continents, però que els donava les gràcies per haver pogut formar part del magnífic viatge que havien fet amb fills de deportats, estudiants joves i associats, que vam fer la meua filla i jo. L'expedició havia estat molt ben organitzada, amb un ampli dossier informatiu i també de reforç de les visites, a més de curiosa en els detalls: flors, paraules, cançons –que assajàvem els vespres-, música, espelmes... Em pensava que viatjant, ara ja poques coses em podien impactar tant. M'ha quedat en el meu cos i en el meu esperit una sensació d'haver complert una vessant que em faltava: retre un merescut homenatge a aquells homes, dones, infants de totes les nacionalitats que van ser deportats als camps de concentració/d'extermini nazi per motius ben diferents a la justícia, a la llibertat i a la democràcia.

Per una part, he reafirmat que la no acceptació d'alumnat amb simbologia nazi o feixista a les meves classes d'història no havia estat gens exagerada, ni quan vaig abandonar una aula perquè van gravar a la paret del fons una esvàstica i no vaig voler entrar fins que es va treure i pintar la paret de nou. Tot m'ha semblat petits gestos quan vaig veure, a tall d'exemple, la fermesa d'aquells deportats polonesos, molts d'ells amb cadires de rodes uniformats, amb el seu “vestit de ratlles” (que encara el tenien desat),

Entrada al camp d'Ebensee

escoltant els parlaments de les delegacions internacionals a Ebensee i sortint dels seus ulls espurnes d'emoció i agraïment.

D'altra banda he pogut escriure a la família llunyana que tenim a Tolosa de Llenguadoc. Ells també van sentir emotivitat al llegir el meu relat, ja que el seu pare va lluitar amb la Resistència i amb el meu pare, republicà de soca-rel; ambdós van haver de passar moltes vivències junts, des que va poder treure el meu del camp francès d'Argers (acabada la Guerra Civil Espanyola) fins... històries passades, però que han tornat a ressorgir i, com l'esperit que ens mou a tots nosaltres, no volem oblidar mai a tots aquells que van haver de sofrir tant, però, als quals amb els petits fets i pensaments constants, els atorguem la dignitat humana que els van voler arrabassar.

EL CORATGE D'ANNA POINTNER

Josep Escoda

Molt sovint, en les situacions d'opressió més feixugues, en les dictadures més cruels, més repressives, més eficaces a l'hora d'imposar el silenci i la submissió pel terror, hi ha persones que són capaces amb un gest, una paraula, una mirada còmplice, potser amb la simple actitud, de transmetre coratge, de donar ànims als perseguits. Aquestes persones, reals herois anònims, sempre han existit, per sort; però molt sovint per les mateixes necessitats de seguretat i supervivència, la seva actitud valenta i desafiant ha quedat en l'anonimat o ha estat coneguda només per poca gent.

Però hi ha també algunes vegades que determinades circumstàncies fan que aquesta actitud de solidaritat transcendeixi el moment determinat, l'ajut concret, i tingui unes conseqüències que la converteix en un símbol del valor davant la por, de la victòria sobre la injustícia. És, per exemple, el cas que va

Monument a Anna Pointner

protagonitzar Anna Pointner, a la qual s'ha retut homenatge enguany, durant la commemoració de l'alliberament del camp de Mauthausen. En ella es van reunir un conjunt de circumstàncies que, cohesionades i potenciades pel seu coratge, li van permetre tenir un paper rellevant en la història del camp de Mauthausen, un dels més terribles de l'Alemanya nazi, i de ser recordada pels deportats republicans com una amiga de debò en un temps i un lloc en què no tenien amics i, en canvi, estaven rodejats i en poder dels seus enemics.

Austríaca, nascuda al mateix Mauthausen, estava casada amb Michael Pointner, ferroviari i socialista com ella, i ambdós estaven implicats en les qüestions socials de la comunitat. Quan el nacionalsocialisme es va apoderar d'Àustria, van haver de dissimular la seva oposició al règim, però aquesta es va afirmar per l'experiència de Michael quan arribaven els trens a l'estació de ferrocarril i veia baixar-ne aquells homes esgotats, famèlics, que tot seguit eren conduïts al camp enmig d'insults, cops, maltractaments... Havien de callar.

Sabien el que podia costar-los qualsevol tipus d'ajut, ni tan sols una paraula o una mirada amable: els SS que els vigilaven i conduïen eren implacables i vigilaven amb fúria qualsevol mostra de simpatia quan passaven pels carrers del poble, perquè ho prenien com una mostra d'oposició a la voluntat de Hitler.

Ella, Anna, n'estava molt sensibilitzada i, a més, va plantar cara al règim quan un fill de la família va ser internat al tristament famós sanatori de Niederhart, on hi havia sospites que s'hi practicava l'eutanàsia a les persones discapacitades. Amb la seva tenacitat i decisió va aconseguir treure'l d'allí i salvar així, segurament, la seva vida.

La seva posició antinazi, doncs, era clara i inequívoca, encara que per raons òbvies, dissimulada. Era imaginable que si hi havia alguna oportunitat de manifestar-ho, ho fes. S'esqueia, a més, que vivia en una casa davant la qual passaven els joves deportats republicans, coneguts com els Poschacher, perquè eren cedits per les autoritats del camp per anar a treballar a les empreses d'aquest home prominent. Aquells eren uns joves que havien estat portats al camp, sovint, amb els seus pares, i que per la seva joventut no suscitaven desconfiança entre els nazis; per això, la vigilància sobre ells no era rígida. Aquest fet va permetre que, amb el temps, acabés havent-hi una relació de simpatia entre aquella senyora agradable que els saludava i somreia, i deixava caure algun comentari, i aquells nois que venien i tornaven d'un lloc del qual ella en sabia prou com per sentir llàstima i tendresa per ells.

La confiança entre ells va anar creixent fins que un dia un dels joves, Jacint Cortès, de 17 anys, va gosar preguntar-li directament, si, en cas que li donessin una cosa, ella l'amagaria i quan s'acabés tot, els la tornaria.

Va ser un moment crucial per a ella, per al grup de Poschacher i per la història del camp. I si ella hagués vacil·lat, si hagués tingut por, si algú ho hagués vist, els hagués denunciat i els haguessin detingut? I si els Poschacher haguessin comès alguna indiscreció, o simplement, haguessin estat més vigilats del que creien? L'un fent la proposta i l'altra, escoltant-la, ja es posaven en una situació que en aquells temps havia costat i costaria encara interrogatoris, tortures i la vida a molta gent.

Però l'Anna no va vacil·lar. Va dir que sí. I aquesta afirmació la va fer entrar per la porta gran dins la tràgica història de Mauthausen. A partir d'aleshores va anar rebent amb regularitat uns paquetets que, amb prudència, amagava rere unes pedres de la paret de casa seva. Però, de què es tractava? Doncs, ni més ni menys que dels clixés de les fotografies que els nazis feien del camp, dels visitants, de la seva activitat, fotografies dels SS... que procedien del servei fotogràfic del camp on treballaven els deportats Antoni Garcia, José Cereceda i Francesc Boix, obligats a treure dos clixés de cada fotografia per ser enviades als arxius dels nazis, però van tenir la pensada de fer-ne tres, conservar-ne un, amagar-lo i, amb sort, fer-los servir de prova documental del que passava al camp, una vegada fossin alliberats. Però trobar un amagatall prou segur al camp era perillós perquè els nazis registraven contínuament i calia anar canviant de lloc constantment. El millor era treure els clixés del camp. I els nois Poschacher, que

podien entrar i sortir sense excessius controls eren la solució. El Comitè Internacional de Resistència del camp hi va estar d'acord. I va ser Jacint Cortès qui va parlar amb l'Anna.

Un paquet rere l'altre. Qualsevol indiscreció, qualsevol casualitat desafortunada, i la història del camp no hauria estat coneguda com ho és ara, alguns criminals nazis se n'haurien sortit millor de la justícia i la vida dels Poschacher i d'ella mateixa i de la seva família s'haurien trobat en risc sever. Ningú més que ells no en sabia res i les proves s'anaven acumulant a l'amagatall. En el moment de l'alliberament, un grup de republicans va anar a cercar els paquets i les fotografies van servir per mostrar al món la criminalitat nazi, i per tal que Francesc Boix pogués testificar en el Tribunal de Nuremberg contra jerarques nazis que, sense parpellejar, volien fer creure que ells res no n'havien sabut dels camps i que no hi havien estat mai.

A la fotografia, feta després de l'alliberament, Anna apareix com una dona afable i somrient, reposada, complaguda d'estar amb les seves filles i un grup de joves republicans Poschacher. Si no sabéssim el que havien viscut, tots ells podria semblar un agradable retrobament entre amics. I, sí que ho eren, però uns amics que havien passat sense escarafalls i sense vacil·lacions per la maroma en què per un pas en fals, un moment de mala sort, la seva vida hauria pogut acabar-se entre sofriments i en l'anonimat. I, en canvi, són els protagonistes d'un acció prolongada de resistència a partir del coratge d'una dona que va permetre una victòria parcial, però real, sobre la infàmia nazi, castigar alguns dels culpables i oferir un testimoniatge, com cap altre camp de concentració pot oferir, d'un dels llocs més sinistres que la maldat humana ha pogut imaginar i construir.

Després de conèixer la història de l'Anna Pointner, és inevitable fer-se la pregunta de què hagués succeït si hagués hagut més gent com ella. Certament, una vegada instal·lat el nacionalsocialisme la més petita oposició era perillosíssima. Però abans, quan la marea nazi creixia i encara no tenia el poder, si els alemanys, austríacs, i tant altres europeus haguessin posat com a primer valor de les vides, la dignitat i la llibertat, enlloc de lliurar-se al ressentiment, l'odi i el racisme: hauria arribat tan lluny l'horror nazi, hi hauria hagut tant de dolor, tanta destrucció, tanta mort?

INAUGURACIÓ D'UN PONT A ALCOI AMB EL NOM DE FRANCESC AURA

Lucía, la filla de l'estimat Paco Aura, ens ha enviat informació detallada de l'acte d'inauguració del pont al qual la ciutat va posar el nom del seu pare, únic deportat alcoià viu, però dedicat a tots els deportats. També com a record per al futur. Un panell rememora la vida d'Aura i una placa recull els noms de tots els deportats alcoians.

Ens explica que, de fet, hi hagueren dues inauguracions: a la primera, les mesures de seguretat foren tan extremes, per l'assistència del president de la Generalitat Valenciana, Carlos Fabra, que tan sols s'hi pogueren apropar els familiars directes i els polítics. A la segona, el 23 de febrer, es pogué retre l' emotiu homenatge, amb molta gent i familiars de deportats, a més de la intervenció d'uns estudiants que llegiren el jurament dels deportats i de la interpretació per una coral de "El cant dels ocells".

Reproduïm les paraules de Paco Aura en l'acte:

"Voldria agrair a tots els alcoians, a l'ajuntament d'Alcoi i a tots els que han fet possible aquest acte, el reconeixement cap a les persones que vam patir les atrocitats als camps d'extermini nazis, algunes de les quals arribaren a deixar-hi la vida i avui estan aquí representats pels seus

familiars.

Només espero que aquest pont es converteixi en símbol de pau i concòrdia i la seva existència serveixi de record d'allò que va passar un dia, per tal que mai més torni a repetir-se. En definitiva: un pont cap a la memòria".

Fou un merescut homenatge a l'home perseverant durant tota la seva vida per donar a conèixer la deportació en diversos mitjans periodístics, en escoles... i que durant molts anys ostentà la delegació de l'Amical a la Comunitat Valenciana.

MORELLA COMMEMORA EL 70 ANIVERSARI DE L'ALLIBERAMENT DELS CAMPS

Morella ha endegat nombroses activitats, al llarg de dos mesos, a l'entorn de la commemoració del 70è aniversari, esdevenint alhora centre d'homenatge als deportats de la comarca dels Ports. No pot faltar el nostre agraïment a Carlos Sangüesa i Francesc Puig per la seva implicació i compromís, així com a l'alcalde Rhamsés Ripollès que pronuncià aquestes paraules: *"Aquesta barbàrie també va tocar de prop Morella i la comarca dels Ports, ja que vint-i-dos veïns i veïnes d'aquesta zona van morir en aquest camp de concentració. Per això, hem organitzat una sèrie d'actes senzills, però molt sentits."*

Amb la inauguració el 10 d'abril de l'exposició "Imágenes y Memoria de Mauthausen", –visitada per 10.500 persones

fins a la seva clausura el 30 de maig– començaren els actes, que continuaren amb un cicle setmanal de cinema, conferències a l'ajuntament i a l'IES Els Ports, i que culminaren amb un acte institucional en record de les víctimes i la col·locació d'una placa al Portal del Rei, el mateix dia 30 de maig.

Han participat en aquests actes els membres de l'Amical Rosa Toran i Alejandro Zurita, nebot de Julián Centelles Guarch, veí de Portell de Morella assassinat a Mauthausen als 22 anys. Justament el nostre amic Alejandro ha destacat en la tasca de recerca a l'entorn de la trajectòria del seu oncle, de la qual en reproduïm un extracte.

Julián, del Maestrat a Mauthausen

Alejandro Zurita Centelles (soci de l'Amical)

Animem a familiars i amics a què incorporin en el seu llegat el passat dels lluitadors i víctimes republicanes, tal com ens explica el mateix Zurita: *"Després de setanta anys d'aquells fets, quaranta de clausurat el silenci franquista i uns altres trenta formant part Espanya del projecte europeu, hi ha històries modestes i oblidades o expressament amagades com aquesta mateixa d'en Julián que, tot i que són llunyanes, ens han de servir com a referència d'èpoques desastroses que no s'haurien de repetir... Aquest coneixement ha d'incitar a una profunda reflexió i contrarestar la indiferència general que el tema dels deportats republicans als camps de concentració nazis susci-*

tava a Espanya, una mena d'aïllament intel·lectual comparat amb la dimensió universal que es reconeix en altres països als camps de concentració nazis”.

I com a exemple de la ignomínia que s'abaté sobre les famílies durant la dictadura franquista, us oferim les següents paraules del treball: “Julián va viure molt durant els seus quatre darrers anys de vida, va haver d'adaptar-se a situacions execrables i humiliants en àmbits i cultures estrangeres amb llengües i mentalitats estranyes, veient com morien abans d'hora alguns companys de forma inhumana. Em resulta penós imaginar, més enllà del terrible sofriment físic i psicològic, que el conduïren a una mort cruel i infame a Gusen, l'enyorança creixent i el sentiment de nostàlgia dels seus, que Julián va patir (mai no va poder escriure ni una carta) en la seva desesperació davant l'horror nazi al qual s'enfrontava mentre anava descobrint la seva pròpia fi”.

Julián, pagès i pastor, era ben conegut al Maestrat com a esquilador d'ases i ovelles, i als 18 anys es va incorporar com a sergent de milícies a la 123ª Brigada Mixta de la 27ª Divisió del XVIII Cos de l'Exèrcit. Participà a la batalla de l'Ebre i la retirada el dugué a creuar a França pel pas de La Vajol.

Desconsol que suportaria en paral·lel a la infinita pena dels seus pares i germans, que en un racó del Maestrat hagueren d'aprendre a viure amb un buit irreversible lligat a una guerra desconeguda i llunyana.

Atès que Julián no va tornar a Latonar després de la guerra civil, el règim franquista sospitava que pogués estar amagat i possiblement actuava com a maqui per la comarca del Maestrat, de forma que la guàrdia civil es presentava extemporàniament al poble de Latonar a fi de sorprendre'l. Els pares Bernardo i Miguela patiren aquestes situacions denigrants tot i sabent que el seu fill era mort. Crec que l'únic consol que ens resta radica en la certesa que els seus pares i també els seus germans Perfecto i Clemencia mai no van imaginar ni aproximadament el final de Julián, ja que pels seus comentaris sempre vam deduir que ells pensaven que el seu fill i germà havia “simplement mort a la guerra a Alemanya”.

EL VILOSELL: Fang, reixes i cambres de gas: els garriguencs als camps nazis. Memòria d'una deportació.

El dia 4 de juliol es va celebrar al Vilosell una jornada de ponències i debat en commemoració del 70è aniversari de l'alliberament de Mauthausen.

Els actes van tenir lloc a l'ermita de Sant Sebastià. Van obrir la jornada l'alcalde de la localitat Sr. Jordi Nogué, el Sr. Josep Rubió, president del “Centre d'Estudis de les Garrigues” i el Sr. Josep Mª Vallés, membre del “Centre d'Estudis Locals del Vilosell”.

La ponència inaugural, “La vida al camp de Mauthausen”, va anar a càrrec de Josep San Martín. Seguidament Josep Rubió va parlar sobre “Els garriguencs deportats als camps nazis”.

Llibert Tarragó, fill del deportat Joan Tarragó, del Vilosell, deportat a Mauthausen, i Josep Graell, cosí de Ramon Sarlé, del Soleràs, víctima al Castell de Hartheim, donaren

testimoni de l'horror de les víctimes.

La jornada es va cloure amb una taula rodona, moderada per Albert Font, en què participaren tots els ponents.

SARIÑENA - Homenatge en memòria de les víctimes del nazisme

El dia 4 de maig de 2015 va tenir lloc a Sariñena (Osca), un homenatge en memòria de les víctimes del nazisme, tot coincidint amb el 70è aniversari de l'alliberament del camp de Mauthausen i recordant especialment els deportats de la comarca dels Monegres morts a Mauthausen i Gusen i als supervivents d'aquests camps.

L'acte, organitzat conjuntament per l'Ajuntament de Sariñena, Sariñena-Editorial i l'Amical, va tenir lloc al Cine teatre El Molino de Sariñena. Presentà l'acte Salvador Trallero de Sariñena-Editorial. Després de l'encesa d'espelmes es va guardar un minut de silenci en memòria de les víctimes i es llegiren uns poemes

per part de familiars de les víctimes. Seguidament intervingueren el professor Jesús Inglada, Andresa Ballarín Delasalle, filla del deportat a Mauthausen, assassinat a Gusen, Juan Mariano Ballarín Clavería.

Finalment, intervingué Josep San Martín, delegat de l'Amical de Mauthausen a l'Aragó i representant de l'Amical al CIM.

LLEIDA: Homenatge en memòria dels lleidatans víctimes del nazisme

El dia 5 de maig, coincidint amb el 70è aniversari de l'alliberament del camp de Mauthausen i organitzat per l'ajuntament de Lleida i l'Amical de Mauthausen, va tenir lloc un sentit homenatge als lleidatans víctimes del nazisme. L'acte es va celebrar junt al monòlit de pedra situat al cementiri de Lleida que commemora els noms dels lleidatans morts als camps nazis. Un cop fetes les ofrenes florals per part de l'ajuntament i de l'Amical, intervingueren el Sr.

Joan Ramon Zaballos, regidor de CiU al consistori, i Josep San Martín, en representació de l'Amical de Mauthausen. Seguidament, hi intervingueren també alguns grups d'alumnes dels instituts lleidatans Ronda, Manuel de Montsuar i Josep Lladonosa, que llegiren alguns poemes i textos relatius a la deportació. Clogué l'acte l'alcalde de la ciutat, Sr. Àngel Ros.

HOMENATGE A VICTORIANO SÁNCHEZ A ALOVERA

El dia 3 d'abril de 2015, a les 12:00 a la Plaça Major d'Alovera (Guadalajara), va tenir lloc un acte d'homenatge públic a Victoriano Sánchez Moreno, nascut en aquesta localitat el 1909 i mort al camp de Mauthausen-Gusen el 1942. L'acte se celebrà a l'aire lliure, ja que l'alcaldesa Purificación Tortuera (d'Alternativa Alovera, una escissió del PP) no permeté

l'ús de l'ajuntament per a la realització de l'homenatge i la col·locació d'una senzilla placa en record del deportat. L'acte fou convocat pel Foro por la Memoria de Guadalajara en col·laboració amb l'Amical de Mauthausen, Izquierda Unida d'Alovera i el Círculo Podemos d'Alovera. En el transcurs de l'acte, intervingue-

ren, l'historiador Nacho Monreal, el qual ha estudiat la figura de Victoriano i en reivindicà el seu record. També hi intervingueren representants del Foro i de l'Amical que lliuraren als familiars de Victoriano unes plaques provisionals d'homenatge, a l'espera que algun dia les institucions democràtiques a Espanya puguin col·locar-les de forma definitiva.

HOMENATGE A MONTPELLIER

Per iniciativa de la ASEREF (Association pour le Souvenir de l'Exil Républicain Espagnol en France) el 14 d'abril es féu un homenatge a Montpeller als republicans, en el 84 aniversari de la proclamació de la República. La ciutat fou alliberada pels guerrillers espanyols al costat dels resistents francesos i també fou la seu de la reunió de Franco amb Petain el 13 de febrer de 1941 per discutir sobre l'accentuació de la repressió i el control dels republicans. Els assistents manifestaren la seva solidaritat amb les organitzacions espanyoles que lluiten pel retorn de la República i contra la impunitat dels crims franquistes.

MEMÒRIA DEL YOM HASHOÁ

En l'acte dedicat a la memòria dels Justos entre les nacions, el dia 16 d'abril, Joan Molet, en nom dels deportats republicans, va encendre una espelma en la cerimònia de la Comunitat Israelita de Barcelona amb motiu de l'aniversari de l'aixecament del Gueto de Varsòvia. També hi participaren representants de la comunitat gitana i homosexual de Barcelona.

HOMENATGE DEL MEMORIAL DEMOCRÀTIC

El dia 11 de juny, a la seu del Memorial Democràtic de Catalunya es dué a terme un homenatge a les víctimes i supervivents amb la intervenció de testimonis i familiars de persones deportades, acte que fou conduït pel director

LES PRIMERES STOLPERSTEINER A NAVÀS

El dia 9 d'abril, per iniciativa de l'ajuntament de Navàs, es col·locaren les primeres llambordes de l'Estat espanyol, en record del deportats del poble i rodalies, Ramon Sala Besa, Antoni Barberà Pla, Esteve Flotats Caus, Jaume Obradors Grifol i Joan Soler Torrents. La iniciativa forma part del projecte europeu endegat per l'escultor Gunter Demnig i en aquest moment es comptabilitzen fins a 45.000 pedres a diversos països d'Europa.

HOMENAJE A SANTIAGO MONTESINOS EN ROBLEDO DE CHAVELA

Organitzada per l'Asociación Cultural La Peña, el 13 de juny s'organitzà un homenatge al deportat Santiago Ventosinos, seguit d'una taula rodona, en la qual van intervenir Mirta Núñez, Concha Díaz i Benito Bermejo.

del Memorial, Jordi Palou-Loverdos.

Hi participaren Mirella Stanzone, supervivent del camp de Ravensbrück; Cristóbal Soriano, del camp de Mauthausen; Enric Garriga, president de l'Amical de Mauthausen i fill de Marcel·lí Garriga, deportat a Buchenwald; Pablo Iglesias, fill de la deportada a Ravensbrück, Mercedes Nú-

ñez i membre de l'Amical de Mauthausen i de Ravensbrück; Jordi Riera, president de l'Associació Triangle Blau i fill del deportat al camp de Mauthausen, Josep Riera

Borrell; David Serrano, professor de la Universitat Ramon Llull, que oferí una ponència sobre el repte de la memòria després de la deportació als camps; i Júlia Bel, poetessa.

LA DEPORTACIÓ REPUBLICANA AL DIARI DE TERRASSA

Durant els mesos de maig i juny, al llarg de cinc setmanes consecutives, el Diari de Terrassa ha publicat una sèrie de reportatges dedicats a la deportació republicana en commemorar-se el 70è aniversari de l'alliberament dels camps nazis. El periodista Emili González Bosch, amb qui l'Amical ha col·laborat des del primer moment, ha explicat, amb encert, el fenomen de la deportació dels republicans espanyols, posant com a exemple diferents identitats d'al-

guns deportats de la ciutat: 48 homes en total. Entre ells, una vintena havia nascut a Terrassa i la resta provenien d'altres ciutats catalanes o eren originaris de diferents llocs de l'Estat. Uns reportatges que, sens dubte, han servit per tornar a recordar els qui moriren durant la seva deportació i els supervivents, així com per dur a terme un exercici de memòria col·lectiva.

HOMENATGE A RIELLS I VIABREA

En aquesta població s'han organitzat un conjunt d'actes els dies 4 i 5 de juliol, per part del Centre Cultural "La Casa Nova", l'ajuntament, l'Assemblea Nacional de Catalunya i l'Amical. Al centre cultural s'ha inaugurat l'exposició "Mauthausen, l'univers de l'horror", que també presidí els actes a l'abadia de Sant Martí de Riells.

L'homenatge es completà amb passis de pel·lícules, exposició de llibres, conferències de Rafael Aguilar i Rosa Toran, parlaments i ofrena floral al monòlit de

l'Hort del rector erigit el 2008 als deportats del Baix Montseny, a més de l'audició de "Músiques de l'Holocaust" del Quartet Brossa.

Els actes van comptar amb la presència de l'alcalde de Riells i Viabrea, de diversos regidors del Baix Montseny i del parlamentari Joan Tardà. De nou els representants de l'Amical rebérem una càlida acollida pels lligams històrics amb el poble, amb Mn. Pere Ribot i amb el restaurant Bell-Lloc.

ANY NEUS CATALÀ

Els cent anys de vida de Neus Català han motivat la celebració d'un seguit d'actes commemoratius i d'homenatge, al quals ens sumem amb tota la nostra fraternal amistat.

EXPOSICIONS I CONFERÈNCIES

Taula rodona Fundació RBA

Tingué lloc el 7 de maig, amb el tema del 70è aniversari de l'alliberament dels camps, amb la participació de l'exdeportat Ramiro Santisteban, Dominique Durand, l'escriptor Javier Cercas i els historiadors Benito Bermejo i Rosa Toran.

El fotògraf de l'horror. La història de Francesc Boix i les fotos robades als SS de Mauthausen

Amb aquest títol, el dia 9 de juny es va inaugurar una exposició a la Casa Sefarad Israel de Madrid, bona part de les imatges de la qual procedeixen del nostre fons. L'acte va estar acompanyat d'una taula rodona amb la participació de Benito Bermejo, Juan Avilés, de la UNED, Miguel de Lucas, director del Centre, i la nostra delegada a Madrid, Concha Díaz. Al final hi hagué una lectura dramatitzada de l'obra teatral "Triángulo Azul".

Més enllà de Mauthausen. Francesc Boix, fotògraf

El 18 juny va tenir lloc, al Museu d'Història de Catalunya, la inauguració d'aquesta exposició que romandrà oberta fins al 18 d'octubre. L'exposició, comissariada per Rosa Toran, és fruit d'un llarg treball de col·laboració entre la Comissió de la Dignitat, el MHC i l'Amical. En ella es mostra part del fons inèdit de l'Amical –uns 800 negatius– sobre la tasca de reporter de Boix després de 1945 fins a la seva mort, el 1951.

La mostra està estructurada en tres parts: la primera abraça el treball dels anys de la guerra d'Espanya, amb imatges del front i de la rereguarda; la segona és un recull de les fotografies robades del laboratori fotogràfic dels SS i de les preses per Boix a partir de l'alliberament; i la tercera exposa els seus treballs de reporter professional, a París,

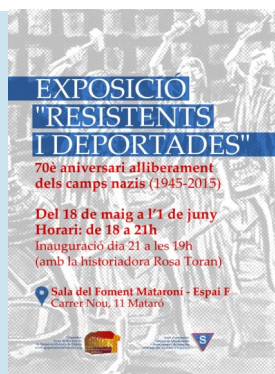
Algèria, Praga..., a més del seu testimoni al procés de Dachau, i ens permet resseguir l'activitat de l'exili comunista i els seus actes en contra de la Dictadura franquista.

L'exposició ha estat apadrinada per Pilar Aymerich, i a l'acte d'inauguració van intervenir el director del MHC, Jusèp Boya, els presidents de l'Amical i de la Comissió de la Dignitat i el Con-

seller de Cultura, Ferran Mascarell. També es va comptar amb la presència de les nebodes de Francesc Boix. Tal com va comentar Aymerich, la generositat de Montserrat Roig va permetre que l'Amical disposi d'un fons fotogràfic tan important que ha servit per donar a conèixer la deportació i l'exili. L'edició d'un magnífic catàleg servirà per testimoniar la transcendència de la mostra.

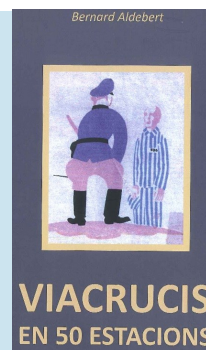
Exposició “Resistents i deportades”

- IES Menéndez Pelayo, Barcelona, del 21 d'abril al 14 de maig.
- Grup de Recerca de la Memòria Històrica, del 18 de maig a l'1 de juny, al Foment Mataroní. Inauguració i conferència a càrrec de Rosa Toran i Rosa Sánchez.

acte organitzat pel grup La Garriga Secreta, que també presentà l'edició en català del llibre *Viacrucis en 50 estacions*, de Bernard Aldebert, deportat a Mauthausen i company del vigatà, també deportat, Joan Rodríguez Pons. L'obra narra la vida i la mort al camp amb il·lustracions acompanyades de textos explicatius.

- Carcaixent, del 5 al 30 de maig.
- Riells i Viabrea, del 2 al 6 de juliol.

Exposició “Mauthausen, l'univers de l'horror”

- Can Jonch de Granollers, del 4 de maig al 19 de juny. El 19 de maig, inauguració i visita guiada a l'exposició, en un

Exposició “La Deportació republicana”

- Santa Coloma de Gramenet, del 27 d'abril al 8 de maig.

Seguim amb un ritme intents de conferències a entitats i centres d'ensenyament, a més d'assessoraments a estudiants, tasques en les quals col·laboren activament Llibert Villar, Tomàs Rebollo, Josepa Gardenyes, Josep Escoda, Enric Garriga, Joan Molet, Rosa Toran, Joan Calvo. Josep Mª San Martín...

XARXA “MAI MÉS”, DE MEMÒRIA I PREVENCIÓ DEL FEIXISME, AL CENTRE CULTURAL BLANQUERNA

L'Amical de Mauthausen i altres camps organitzà, el 29 d'abril, al Centre Cultural Blanquerna de Madrid, un acte commemoratiu del 70è aniversari de l'alliberament dels camps nazis. Sota aquest títol, el president de l'associació, Enric Garriga, presentà el projecte de Xarxa de Memòria i Prevenció del Feixisme “Mai Més”, i oferí una conferència-col·loqui per tal de reflexionar sobre la situació actual a Europa i el creixement

dels partits d'extrema dreta. A més, explicà el treball que, des de fa anys, l'Amical duu a terme amb joves de tot el país, concretat, avui, en la Xarxa “Mai Més” que, ciutat a ciutat, construeix una trinxera europea contra el feixisme.

L'acte va comptar amb el recolzament i la participació de la Plataforma Comisión de la Verdad; de la Fundació Baltasar Garzón i del Moviment contra la Intolerància.

Per a l'Amical de Mauthausen aquest any 2015 i la commemoració del 70è aniversari de l'alliberament dels camps de concentració és una oportunitat per recordar i honorar a totes les persones que van lluitar per la República, sofriren derrota, exili i, finalment, deportació als camps nazis. I també és una data per reivindicar l'actualitat dels valors que empenyeren a tantes persones a lluitar per la República i els valors que els supervivents juraren defensar en

sortir del camp: la llibertat, la solidaritat, la laïcitat, la justícia... Però també és una data per completar i explicar la història, per tal d'assenyalar culpables i còmplices, per retornar la dignitat als perdedors, a les famílies i als pobles que han sofert molts anys d'abandó i discriminació i per reivindicar el seu paper de primers lluitadors a Europa contra el feixisme.

SEGONA TROBADA DE JOVES DE LA XARXA "MAI MÉS" A SANTA COLOMA DE GRAMENET

Més de 120 estudiants de Santa Coloma, Manresa, Gavà, Vilanova i la Geltrú, Sant Celoni i Perpinyà s'han reunit en una jornada de treball a l'Auditori Can Roig i Torres, el dia 29 de maig, amb l'objectiu d'intercanviar experiències, debatre i mani-

festar el seu compromís contra el feixisme i a favor de la llibertat i la democràcia. La presentació de diversos treballs, en formats audiovisuals i artístics, han posat de manifest les reflexions i els sentiments dels joves davant l'exili i la deportació republicana, tot fent èmfasi en la seva relació amb la situació actual. També a partir dels grups de treball, s'ha elaborat una proposta de manifest, base per a

la declaració dels joves en els actes de commemoració del Dia Internacional de l'Holocaust del proper mes de gener. La jornada ha estat presidida pel tinent d'alcalde de l'ajuntament de Santa Coloma, Diego Arroyo, i pel president de l'Amical, Enric Garriga. Durant l'encontre

s'ha lliurat el premi Marcel·lí Garriga de fotografia sobre els camps a l'alumna Neus Fuertes de l'INS Lluch i Rafe-cas de Vilanova i la Geltrú, i també es va acordar la celebració de la propera trobada a Manresa. Esperem el creixement d'aquest projecte, amb progressives incorporacions de centres, un dels quals és Rubí, gràcies a la tasca de la nostra sòcia Josepa Gardenyes.

INFORMACIONS

BARCELONINS DEPORTATS

En col·laboració amb la Conselleria de Presidència i Territori de l'Ajuntament de Barcelona, l'Amical ha dut a terme una investigació per tal de conèixer millor els deportats que tingueren una relació directa amb la ciutat. Era conegut que uns 600 republicans deportats havien nascut a Barcelona, però també se sabia que uns altres deportats residien a la capital catalana des de feia temps, procedents de l'interior de Catalunya o de la resta de l'Estat. També hem trobat residents transeünts durant el període de guerra: membres de l'exèrcit republicà i algun Brigadista Internacional. Fins avui s'ha identificat un total de 1.070 noms que s'han incorporat a la Base de Dades del projecte. Unes dades personals que es poden consultar a la pàgina web (provisional), creada amb la finalitat de visualitzar el treball realitzat que es complementa amb la incorporació d'unes trenta notes biogràfiques. El projecte «barcelonins deportats» s'anirà ampliant a mesura que es consolidi la investigació. La web es pot consultar a la direcció: <http://www.barceloninsdeportats.org/>

ANDREUENCs ALS CAMPS NAZIS

Dins el projecte Barcelonins deportats destaquem la recerca de Jordi Rabassa adreçada a confeir les biografies dels andreuencs deportats. Pel seu gran interès us recomanem consultar el seu blog: perquehovull.blogspot.com.es/2015/05andreuencs-als-camps-nazis.html.

REPRESENTANT D'ESPANYA AL COMITÈ INTERNACIONAL DE SACHSENHAUSEN

Valérie Esparoner Claverie, resident a França i de nacionalitat francoespanyola, desitjosa de compartir la cultura i la llengua dels seus avis espanyols, republicans que fugiren a França el 1939, i de recuperar una part de la seva història, va obtenir la nacionalitat espanyola el 2011, aollint-se a la llei de la memòria històrica de 2007. Va conèixer el primer deportat durant els anys escolars i quedà impressionada pel seu testimoni, emoció i interès que es va reactivar a partir de la relació amb el seu sogre Albert Claverie (deportat a Sachsenhausen amb la matrícula 66213). Després de la mort d'aquest, amb el seu marit va començar la seva activitat en associacions de memòria i l'any 2012 es va integrar al Comitè Internacional d'aquell camp (ISK), amb el compromís d'evitar la repetició d'aquells fets criminals, de vetllar per la protecció dels llocs històrics i per a la transmissió a les futures generacions. I avui, com a una manera de donar sentit a la seva nova nacionalitat, representa els deportats espanyols del camp de Sachsenhausen i les seves famílies.

APROVACIÓ DE LA LLEI QUE ATORGA LA NACIONALITAT ESPANYOLA ALS DESCENDENTS DELS SEFARDITES

En primer lloc, us donem a conèixer que hem tramés la nostra felicitació al Sr. Isaac Querub, president de la Federació de Comunitats Jueves d'Espanya, per la consecució d'una fita tan important, que suposa la reparació moral als descendents dels expulsats que porten en el cor i la consciència el seu profund amor vers Espanya mantenint, amb gran esforç, la cultura que reberen dels seus avantpassats. També li hem transmès el nostre reconeixement per l'impagable dedicació de la Federació que presideix per a l'aprovació d'aquesta llei.

Recordem que la diàspora dels sefardites fou fruit d'una successió d'esdeveniments històrics, injustos i dolorosos i que culminaren amb l'Edicte d'Expulsió de 1492. Quan es complia el cinquè centenari de l'Edicte, el rei Juan Carlos I pronuncià a la sinagoga de Madrid aquestes paraules: "Sefarad no és ja una

nostàlgia sinó una llar on no s'ha de decidir que els jueus se sentin com a casa seva, perquè els hispano-jueus són a casa seva". Però el reconeixement jurídic va trigar en arribar. El 22 de novembre de 2012 els ministres de Justícia i d'Exteriors presentaren la proposta de modificació del Codi Civil per la qual els descendents dels jueus expulsats el 1492 podrien optar a la nacionalitat espanyola, però ha calgut esperar un procés de més de dos anys amb esmenes i canvis en ambdues cambres. Quan l'actual ministre de Justícia presentà la llei, el passat mes de novembre, altres partits polítics plantejaren algunes reserves, com les taxes a pagar, la carregosa tramitació dels expedients o la comparació amb altres col·lectius. Finalment l'aprovació ha arribat l'11 de juny i entrarà en vigor l'1 d'octubre d'enguany.

PREMI MAX DE TEATRE 2015

La nostra més sincera felicitació a Laila Ripoll i Mariano Llorente per haver obtingut aquest premi a l'apartat de millor autoria teatral per l'espectacle *El Triángulo Azul*. Això significa un merescut reco-

neixement al seu treball de dramatització de la supervivència dels republicans espanyols al camp de concentració de Mauthausen i coincideix amb la valoració entusiasta que ha rebut del públic que ha assistit a les seves representacions teatrals.

RECORDEM A...

Eduardo Escot Bocanegra

El passat 22 de maig moria al seu domicili de Rosny-sous-Bois (França) l'exdeportat de 95 anys **Eduardo Escot Bocanegra**. Va néixer a Olvera, a la serra de Cádiz, el 1919, al si d'una família humil i treballadora. D'ideals llibertaris, milità a la CNT amb tot just 17 anys, i després del cop militar de juliol de 1936, combaté el feixisme amb les milícies a la Serrania de Ronda.

Amb l'exèrcit republicà fou promogut a tinent de transmissions i lluità als fronts de Madrid, Aragó i Catalunya fins a creuar la frontera de França a l'hivern de 1939. Després de passar pel camp francès de Barcarès

i per les CTE, que fortificaven la Línia Maginot, Eduardo va caure presoner dels alemanys a la ciutat de Belfort. Després de passar uns mesos com a presoner de guerra al Stalag XI-D, prop d'Hamburg, es produí la seva deportació a Mauthausen el 27 de gener de 1941. Allí se li adjudicà el número de matrícula 5151 que portarà cosit al vestit ratllat que sempre va conservar. A més a més del camp central, va passar pel kommando Bretstein i pel subcamp de Steyr on fou alliberat el 5 de maig de 1945. A l'exili va estar, en un principi, vinculat a la CNT i a la FEDIP mentre va tenir activitat, i va participar en la creació de l'actual Memorial de Bretstein.

Deixa dona, Aimée, i dos fills. Que la terra li sigui lleu.

(*Àngel del Río, delegat de l'Amical a Andalusia*)

Leocadie Danielle Olivera, sòcia 713, que va morir el 8 de febrer de 2015.

Joan Pons Capellas, soci 1305 i nebot del deportat Joan Capellas, que ens va deixar el 27 d'abril de 2015.

AGRAÏMENTS

Remarquem el nostre més sincer agraïment a l'empresa LOTRANS que ens ha permès emmagatzemar de forma gratuïta les exposicions a les seves instal·lacions.

PROPERA ASSEMBLEA DE SOCIS

L'assemblea ordinària de socis d'enguany se celebrarà el proper 25 d'octubre a Vilafranca del Penedès. En els dies previs, us serà tramesa la convocatòria.

CAMPANYA PER A NOVES AFILIACIONS A L'AMICAL

Tot i haver superat la difícil situació econòmica d'anys enrere, el funcionament de l'Amical necessita noves incorporacions de socis. Us animem a contribuir a eixamplar el nombre d'afiliats a l'associació: si cada soci n'aportés un de nou, significaria un bon respir per garantir el nostre futur.

**Ajuntament
de Barcelona**

**Diputació
de Barcelona**

LOTRANS

**AJUNTAMENT DE
Vilanova i la Geltrú**

**Ajuntament
de Santa Coloma
de Gramenet**

**Obra Social
Fundación "la Caixa"**

**AJUNTAMENT
VILAFRANCA
DEL PENEDES**